

viandes»). Per aquest motiu, no acabo de veure per què el mot «udà», que és una exclamació correntíssima, vulgar i tot, en català medieval («oidà»), hagi de ser pres com un mot que els turcs heretaren del persa, amb el significat de «Déu meu!». «Udà», d'altra banda, delata la pertinença de l'autor al català oriental, que Bayo fa encara més concreta, en suggerir un «Balearic origin for the text».

Pel que fa a la datació, Bayo proposa els voltants del 1400, per tal com l'autor «did not know, most likely because it had not yet happened, of the battle of Ankara on 28 July 1402». És cert que el final de l'obra presenta Bajazet, el gran derrotat a Ankara, encara regnant, i Bayo considera que aquest detall no s'ha de prendre com un recurs. Roman, però, un detall encara més gran, al meu entendre: l'afirmació que es fa al cap. VIII, en el sentit que «vuy en dia Ali Baixa [el personatge més proper a l'autor] regeix e té en poder tot lo regne de l'amorat que vuy és, e no s'í fa sinó ço que ell vol ne mana», no té cap sentit en vida de Bajazet. I el té tot, per contra, durant l'interregne, quan Ali Baixa fou el Gran Visir d'un governant més aviat feble com Suleiman Çelebi. D'altra banda, l'expressió «l'amorat que vuy és» no sembla la idònia per implicar algú present a la novel·la.

Bayo és prudent quant a la personalitat de l'autor: un mercader, un diplomàtic. Un mercenari en les files otomanes. Pots ser aquesta darrera possibilitat fóra la més creïble i la que permetria d'entendre més bé la fiabilitat amb què narra la batalla de Kosovo des d'una òptica incontestablement otomana, com en aquestes pàgines angleses queda del tot demostrat.

ALEGRE, Francesc: *Obres de ficció sentimental*. Requesta, Raonament, Somni i Faula de Neptuno i Diana, edició i estudi a cura de Gemma Pellissa Prades, Alessandria: Edizioni dell'Orso, 2016; «Bibliotheca Iberica» 3.

PERE QUER

Universitat de Vic - Universitat Central de Catalunya
pquer@uvic.cat

El fet de posar en circulació edicions profusament comentades i analitzades de les ficcions sentimentals de Francesc Alegre fa justícia a una part important de la producció d'un autor que no només ha restat desconeguda durant massa temps, sinó que va ser força menystinguda per la tradició crítica catalana durant dècades sota l'acusació de rebuscada, «gongorina» i adotzenada. Tampoc com a traductor no va ser gaire estudiat, encara que d'aquest aspecte se'n va parlar molt més. Ha estat la insistència de Lola Badia i Jaume Torró inspirant treballs per situar Alegre en el panorama cultural barceloní del segle xv qui ha acabat per sortir-se'n i avui podem dir que aquell personatge boirós s'ha anat perfilant molt. I Déu n'hi do quina figura en va sortint, de tot plegat!

L'obra que publica Gemma Pellissa Prades situa de manera més que precisa aquesta part de la producció d'Alegre i ofereix una visió molt acurada de quin valor tenen les seves obres dins del conjunt del gènere. Val a dir que Gemma Pellissa va dedicar la seva tesi doctoral a cartografiar el terreny de la ficció sentimental catalana i que el resultat és una d'aquelles obres que fan gruix, que assenten bases de posterior estudi. I com a evidència de la seva utilitat, el present volum demostra —tal com diu molt encertadament l'editora— que és en el moment de posar-la en el seu context quan la figura d'Alegre pren més relleu i se situa al costat de Joan Roís de Corella.

L'obra que ressenyem ha estat meritòriament publicada a Alessandria per les Edizioni dell'Orso, un segell que dona suport a la difusió d'estudis de matèria catalana (de vegades en edicions bilingües o en català, com en aquest cas) especialment gràcies a la feina de Veronica Orazi. Un dels punts forts de la publicació és l'estudi inicial, que tracta de manera global l'obra de ficció sentimental de Francesc Alegre i la dibuixa amb traç molt fi, de la mateixa manera que Jaume Torró ens n'havia aclarit la biografia i l'obra atribuïble primer, i després Pere Bescós n'ha fixat la formació i la trajectòria intel·lectual.

En l'estudi inicial, Pellissa posa l'obra d'Alegre en relació amb la literatura amorosa i sentimental medieval i, en concret, amb la seva tradició més propera. Una de les dificultats d'aquest gènere i d'aquest període és la pertinença d'autors com Alegre a una xarxa de lletraferits ben connectats entre ells; és necessari, doncs, escatir aquestes connexions i refer les relacions per entendre millor els contagis ambientals i les influències rebudes o produïdes. L'editora les explica molt bé, basant-se en el magnífic exercici d'anar desfilant aquestes relacions que ja havia fet en la seva tesi doctoral. Al final de la nostra edat mitjana va ser molt important aquesta «literatura de cenacle» i l'estudi ajuda molt a entendre com funcionava.

La figura d'Alegre, però, ultrapassa el cercle barceloní. Com a fill que era de mercader ascendit socialment, va tenir ocasió de formar-se de jove a Sicília, i per això trobem claus de la seva obra en els autors italians, en alguns casos per influència directa i en d'altres a través dels mètodes de treball i dels mecanismes creatius, que també s'aprenen i també s'imiten. Que n'és de productiu l'estudi d'aquestes bambolines de la literatura i que poc donats que hi som! Sort que Lola Badia ens hi ha fet fixar des de fa molts anys. Sense això no hauríem entès gran part de la nostra literatura medieval. En aquest sentit, els aspectes lingüístics i també els estilístics —molt més fonedissos— estan detalladament tractats en l'estudi, amb exemples clars. Visibilitzar quins són realment els ressorts bàsics en què es fonamenta la sensació de retoricitat que produeixen els textos de l'època en qüestió no és feina fàcil, i esdevé molt important ara que coneixem la gran extensió dels recursos compartits entre la literatura sentimental i altres gèneres, com ara la novel·la cavalleresca.

Una qüestió que trobo discutible és que l'estudi inclogui el *Sermó d'amor* en les ficcions sentimentals d'Alegre i després no sigui editat en aquest recull.

Certament, els arguments pels quals l'editora justifica la seva exclusió de l'edició són ben certs: és el text més llunyà dels plantejaments narratius típics del gènere i, a més, és el que més editat i analitzat ha estat modernament. Però malgrat això sobta que no hi sigui si, tal com es diu al principi del llibre, es buscava d'oferir una visió global i completa de l'autor i de la seva obra sentimental. Potser hauria estat més ajustat eliminar-lo de la llista d'obres de ficció sentimental, cosa ben raonable, i llavors l'exclusió quedaria plenament aclarida.

La publicació continua amb les edicions dels textos d'Alegre, cada un precedit per una introducció i seguit d'unes notes per ajudar a la lectura. Els textos s'hi presenten ordenats de menor a major complexitat.

Les introduccions preliminars a cada text donen explicacions clares i permeten capir-ne els elements principals amb gran profunditat. A més, es relacionen amb les altres obres, en remissions que esdevenen realment aclaridores. Són tan constants les referències als altres textos publicats que es fan en les introduccions (i també en les notes) que el lector percep ben clarament fins a quin punt Pellissa domina les obres d'Alegre i el gènere en conjunt.

Les edicions, treballades totes elles sobre l'únic testimoni que n'ha pervingut, el manuscrit del Jardinet d'Orats, són molt pulcres. Les intervencions que hi ha fet l'editora, sempre a favor de la comprensió textual, hi estan detalladament registrades i justificades. Atesa la condició d'edició acadèmica per a públic especialista (segons el text de presentació de la col·lecció, «Si rivolge a un pubblico di addetti ai lavori e di specialisti ma intende raggiungere anche il lettore colto e curioso»), l'elecció dels criteris d'edició que són habituals en la publicació d'obres medievals catalanes la trobo indiscutible, però també em sembla que en un cas com el present es fa ben palès que hauríem de posar aviat aquest punt sobre la taula si no volem córrer el perill d'allunyar definitivament aquell altre lector «colto e curioso».

Les notes, molt explicatives, esdevenen molt útils, tant perquè els lectors actuals no ens perdem com per ampliar referències, moltes d'elles arribant clarament a la nota erudita. Alguns solapaments que hi apareixen asseguren que també en la lectura individual de cada obra quedi tot ben explicat i eviten moltes remissions internes. Així, les notes dissecionen el text i per a cada idea van donant claus de lectura, referències i relacions, triangulant-les entre els antecedents (propers o llunyans), les altres obres coetànies del mateix gènere i, encara, amb les d'altres gèneres. Aquest exercici minucios de lectura és molt d'agrar i, a més, va demostrant peça per peça com es compleixen en cada un dels textos les premisses que ja es plantejaven en l'estudi de síntesi del principi del llibre.

En resum, un excel·lent treball de Gemma Pellissa Prades sobre la producció sentimental d'Alegre amb regust d'obra «definitiva» per la seva completeza, erudició i profunditat.